

ARTICULUS II.

179

Utrum tempus septennii sit convenienter assignatum sponſalibus contrahendis.

Ad secundum dicendum, quod ex tali promissione obligatur unus alteri ad matrimonium contrahendum; & peccat mortaliter non solvens promissum, nisi legitimum impedimentum interveniat; & secundum hoc Ecclesia cogit, in iungendo penitentiam pro peccato. Tamen in foro contentioso non compellitur, quia matrimonium coacta consueverunt malos exitus habere: nisi forte iuramentum interveniat: quia tunc cogendus est qui promissit, ut quidam dicunt, quamvis aliis non videatur, propter causam prædictam, præcipue si de uxoricidio timeretur.

Ad tertium dicendum, quod illa addita non sunt nisi ad confirmandam promissionem: unde non tantum aliud quam promissio.

Ad quartum dicendum, quod conditio illa quæ apponitur, non tollit matrimonii libertatem: quia si est inhonesta, debet abijci; si autem honesta, aut est de bonis simpliciter, ut si dicatur: *Accipiam te, si placet parentibus*; & hæc conditio non tollit libertatem sponſalium, sed auget ei honestatem: aut est de utilibus, ut si dicatur: *Contraham tecum si dabis mihi centum*; & tunc hoc non ponitur (a) quasi ad vendendum consensum matrimonii, sed intelligitur ut promissio dotis: unde matrimonium libertatem non perdit. Quandoque autem apponitur conditio pecunie per modum pene: & tunc quia matrimonia debent esse libera, talis conditio non stat; nec potest exigi pena illa ab eo qui non vult matrimonium complere.

Ad quintum dicendum, quod Jacobus non intendit prohibere quod omnino aliquis nullam promissionem faciat de futuris, sed quod non promittat quasi fiduciam habens de vita sua: unde docet, quod debet apponi conditio, si *Deus voluerit*; quæ etiam verbis non exprimitur, corde tamen debet intelligi.

Ad sextum dicendum, quod in matrimonio potest considerari ipsa conjunctio matrimonialis, & actus ejus; & a sponſione primi in futurum dicitur sponſus a sponſalibus contractis per verba de futuro; & a sponſione secundi dicitur aliquis sponſus, etiam quando contractum esse matrimonium per verba de presenti, quia ex hoc ipso spondet matrimonium actum. Tamen a prima sponſione dicuntur sponſalia proprie, quæ sunt quædam sacramentalia matrimonii, sicut exorcismus baptismi.

(a) *Exemplum an. 1486. Al. quasi ad utendum consensu matrimonii.* (b) *Al. sint propinqui.*

2

Respondeo dicendum, quod septennium est tempus determinatum a jure sponſalibus contrahendis satis rationabiliter: quia cum sponſalia sint quædam promissiones futurorum, ut dictum est (art. præc.), oportet quod illorum sine quo aliquo modo promittere possunt; quod non est nisi illorum qui habent aliquam providentiam de futuris, quæ usum rationis requirit; respectu cuius triplex gradus notatur, secundum Philosophum in I. Eth. (cap. ix. in fin.) Primus est cum quis neque ipse intelligit per se, neque ab alio capere potest. Secundus est status, quo homo ab alio capere potest, sed ipse per se non sufficit ad considerandum, & intelligendum. Tertius est cum homo & ab alio jam capere potest, & per seipsum considerare. Et quia ratio paulatim in homine convalescit, secundum quod quietatur motus, & fluxibilitas humorum: ideo primum statum rationis obiter homo ante primum septennium; & propter hoc illo tempore nulli contractui aptus est, & ita nec sponſalibus. Sed ad secundum statum incipit pervenire in fine primi septennii; unde etiam tunc temporis pueri ad scholas ponuntur. Sed ad tertium statum incipit homo pervenire in fine secundi septennii, quantum ad ea quæ ad personam ipsius pertinent, in quo ratio naturalis ejus convalescit; sed quantum ad ea quæ extra ipsum sunt, in fine tertii septennii. Et ideo ante primum septennium nulli contractui homo aptus est; sed in fine primi septennii incipit esse aptus ad aliqua promittenda in futurum, præcipue de his ad quæ ratio naturalis inclinatur magis; non autem ad obligandum se perpetuo vinculo, quia adhuc non firmam voluntatem habet: & ideo tali tempore possunt contrahi sponſalia. Sed in fine secundi septennii jam potest obligare se de his quæ ad personam ipsius pertinent, vel ad religionem, vel ad conjugium. Sed post tertium septennium etiam potest de aliis se obligare; & secundum leges constituitur ei potestas de rebus suis disponendi (a) post vigesimum secundum annum.

Ad primum ergo dicendum, quod si ante annos pubertatis sunt contractus sponſalium per alium, ambo, vel alter reclamare possunt: unde nihil tunc actum est, adeo quod nec aliqua affinitas contrahitur ex hoc. Et ideo sponſalia quæ inter aliquos per personas alias contrahuntur, robur habent, in quantum illi inter quos contrahuntur, ad ætatem debitam venientes non reclamant; ex quo intelliguntur consentire his quæ per alios facta sunt.

Ad secundum dicendum, quod quidam

S. Th. Op. Tom. VI.

(a) *Al. post vigesimum quintum: sic autem passim legitur in exemplis.*

dicunt, quod ille puer de quo Gregorius narrat, non fuit damnatus, nec mortaliter peccavit; sed visio illa fuit ad patrem contristandum; qui in puto illo peccaverat, non corrigens eum. Sed hoc est expresse contra intentionem Gregorii dicentis (loc. cit. in arg.) quod *pater pueri in animam parvuli filii negligens, non parvum peccatorem gehenna ignibus nutrit.*

Et ideo dicendum, quod ad peccatum mortale sufficit etiam consensus in præsens; sed in sponſalibus est consensus in futurum. Major autem discretio rationis requiritur ad providendum in futurum, quam ad consentiendum in actum unum præsentem. Et ideo ante potest homo peccare mortaliter quam possit se obligare ad aliquid in futurum.

Ad tertium dicendum, quod in tempore contractus matrimonii non solum requiritur dispositio ex parte usus rationis, sed etiam ex parte corporis, ut sit tempus generationi aptum. Et quia puella in duodecimo anno ad hoc venit ut possit esse actui generationis apta, puer autem in fine secundi septennii, ut Philosophus ait Lib. VII. de histor. animalium (cir. princ. Lib.). simul autem usum discretionis accipiunt, qui tantum in sponſalibus requiritur; ideo in sponſalibus determinatur unum tempus utrique, non autem in matrimonio.

Ad quartum dicendum, quod illa placencia quæ est in pueris ante septennium, non procedit ex perfecto usu rationis, cum nondum susceptibles sint plenæ disciplinae, sed magis contingit ex motu naturæ quam ex aliqua ratione. Et ideo non sufficit talis placencia ad sponſalia contrahenda.

Ad quintum dicendum, quod quamvis per secundum contractum in casu illo non faciant matrimonium; tamen ostendunt se ratam habere priorem promissionem: & ideo prior contractus accipit firmitatem ex secundo.

Ad sextum dicendum, quod trahentes navem agunt per modum unius causæ: & ideo quod deest uni, potest suppleri ex altero. Sed sponſalia contrahentes agunt ut distinctæ personæ, quia sponſalia non nisi inter duos esse possunt: unde in utroque requiritur quod sit sufficiens ad contrahendum; & ideo defectus unius sponſalia impedit; nec ex altero potest suppleri.

Ad septimum dicendum, quod in sponſalibus etiam similiter si appropinquant contrahentes ad tempus septennii, contractus sponſalium habet robur: quia secundum Philosophum in II. Physic. (tex. 56.) *quod parum deest, quasi nihil deesse videtur.* Hæc autem propin-

S 2

qui

quitas à quibuscumque determinatur tempus sex mensium. Sed melius est quod determinetur secundum conditionem contrahentium: quia in quibuscumque magis acceleratur usus rationis quam in aliis.

ARTICULUS III. 180

Utrum sponsalia dirimi possint.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod sponsalia dirimi non possint, altero religionem intrante. Quia de pecunia quam alicui promissum, non possumus alteri licite obligationem facere. Sed ille qui sponsalia contrahit, corpus suum promittit mulieri. Ergo non potest se offerre Deo ulterius in religione.

2. Item. Videtur quod non debeant dirimi, quando alter conjugum ad longinquam regionem se transfert. Quia in dubiis semper tutior pars est eligenda. Sed tutius esset quod eum expectaret. Ergo teneretur eum expectare.

3. Item. Videtur quod nec dirimantur per ægritudinem, quam aliquis incurrit post contracta sponsalia. Quia pro pena nullus debet puniri. Sed vir qui infirmitatem incurrit, puniatur in hoc quod ei jus suum auferatur, quod in illam habebat quæ sibi fuerat desponsata. Ergo propter corporalem infirmitatem non debent sponsalia dirimi.

4. Item. Videtur quod nec propter affinitatem intervenientem; utpote si sponsus consanguineam sponsæ fornicario concubitu cognoscat. Quia secundum hoc sponsa puniretur pro peccato sponsi: quod non est conveniens.

5. Item. Videtur quod non possint se invicem absolvere. Quia hoc est maxime levitatis, ut primo contrahant, & postmodum se absolvant. Sed talia non debent ab Ecclesia sustineri. Ergo &c.

6. Item. Videtur quod nec propter alterius fornicationem. Quia per sponsalia unus non accipit adhuc potestatem in corpus alterius: & sic videtur quod in nullo contra invicem peccent, si interim fornicantur. Et sic sponsalia dirimi non debent per hoc.

7. Item. Videtur quod nec per contractum cum alia per verba de presenti. Quia venditio secunda non derogat venditioni primæ. Ergo nec secundus contractus potest derogare primo.

8. Item. Videtur quod nec per defectum etatis possint dirimi. Quia quod non est non potest dissolvi. Sed ante etatem determinatam nulla fuerunt sponsalia. Ergo dirimi non possunt.

Respondetur dicendum, quod in omnibus prædictis casibus sponsalia contracta dirimuntur; sed diversimode: quia in duobus, scilicet cum quis ad religionem confugit, & cum

alter conjugum cum altero per verba de presenti contrahit, ipso jure sponsalia dirimuntur; sed in aliis casibus dirimi debent secundum iudicium Ecclesiæ.

Ad primum ergo dicendum, quod talis promissio solvitur per mortem spirituales, cum sit spiritualis tantum, ut dicitur (quest. ex. art. 2.)

Ad secundum dicendum, quod dubium illud determinatur ex hoc quod alter non comparat tempore statuto ad matrimonium perficiendum. Unde si ex parte ejus non defuit quin matrimonium compleret, potest licite alteri nubere sine peccato aliquo. Si autem per eum sterit quod matrimonium non est completum, debet agere penitentiam de peccato fractæ promissionis, aut juramenti, si juramentum intervenierit: & contrahere potest cum alio, si vult, iudicio Ecclesiæ.

Ad tertium dicendum, quod si ante contractum matrimonium aliquam gravem infirmitatem incurrit alter eorum inter quos sunt contracta sponsalia, quæ ipsum debilitet nimis (ut epilepsia, vel paralisis) aut eum deformet (ut abscissio nasi, vel orbitas oculorum, aut aliquid hujusmodi) aut quæ sit contra bonum proles (utpote lepra, quæ solet problem inficere); possunt sponsalia dirimi, ne sibi invicem displiceant, & matrimonium sic contractum malum exitum fortiat. Nec pro pena puniatur aliquis sed ex pena damnum reportat: quod non est inconveniens.

Ad quartum dicendum, quod si sponsus cognovit consanguineam sponsæ, vel e contra, tunc dirimi debent sponsalia: & ad hoc probandum sola fama sufficit, propter scandalum vitandum: causæ enim quæ in futurum expectant effectus suos, impediuntur à suis effectibus, non solum ex eo quod est, sed ex eo quod futurum est. Unde sicut affinitas si esset tempore contractus sponsalium, impediret contractum illum; ita si interveniat ante matrimonium, quod est effectus quidam sponsalium, prior contractus ab effectu suo impeditur. Nec in hoc aliquid detrahitur alteri, immo ei confertur: quia absolvitur ab eo qui per fornicationem se Deo odiosum reddidit.

Ad quintum dicendum, quod quidam non recipiunt istum casum. Sed contra eos est Decretalis (cap. *Præterea hi*, de sponsalib. & matrim.) quæ expresse dicit: *Ad instar*, (a) inquit, eorum qui societatem interpositione fidei contrahunt, & postea eandem sibi remittunt, potest in patientia tolerari, si mutuo se absolvent, qui sponsalia contraxerunt. Sed ad hoc dicunt, quod Ecclesia magis hoc sustinet, ne pejus eveniat, quam hoc sit de jure. Sed hoc non videtur exemplo convenire, quod Decretalis adducit.

Et

(a) Redundat hic inquit, nisi legendum se inquam, ut habet exemplum an. 1486.

Et ideo dicendum, quod non semper est levitatis retractare quæ prius firmata sunt: quia incerte sunt providentia nostra, ut dicitur Sapientie ix. 14.

Ad sextum dicendum, quod quamvis nondum dederint sibi mutuo potestatem corporis sponsalia contrahentes; tamen ex hoc efficiuntur sibi invicem suspecti de non servanda fide in futurum: & ideo potest sibi præcavere unus contra alium, sponsalia dirimendo.

Ad septimum dicendum, quod ratio illa teneret, si esset unus rationis uterque contractus; sed secundum contractus matrimonii est fortior primo: & ideo solvit ipsum.

Ad octavum dicendum, quod quamvis non fuerint vera sponsalia, tamen fuit ibi quidam sponsalium modus. Et ideo ne videatur approbare ad annos legitimos veniens, debet petere solutionem sponsalium iudicio Ecclesiæ faciendam, propter bonum exemplum.

QUÆSTIO XLIV.

De matrimonii definitione,

in tres articulos divisa.

DEinde considerandum est de ratione matrimonii.

Circa quod queruntur tria.

Primo, utrum matrimonium sit in genere conjunctionis.

Secundo, utrum convenienter nominetur.

Tertio, utrum convenienter definiatur.

ARTICULUS I. 181

Utrum matrimonium sit in genere conjunctionis.

8. Thom. II. dist. xxvii. quæst. 1. art. 1. quæst. 1. & seq.

AD primum sic proceditur. Videtur quod matrimonium non sit in genere conjunctionis. Quia vinculum quo aliqua ligantur, differt à conjunctione ipsa, sicut causa ab effectu. Sed matrimonium est vinculum quoddam, quo iuncti matrimonio ligantur. Ergo non est in genere conjunctionis.

2. Præterea. Omne sacramentum est sensibile signum. Sed nulla relatio est accidens sensibile. Ergo matrimonium, cum sit sacramentum, non est in genere relationis; & ita nec in genere conjunctionis.

3. Præterea. Conjunctio est relatio æquiparantie, sicut & equalitas. Sed non est una numero æqualitatis relatio in utroque extremorum, ut Avicenna dicit. Ergo nec una conjunctio: & sic si matrimonium est in gene-

re conjunctionis, non est unum tantum matrimonium inter duos conjuges.

Sed contra. Relatio est secundum quam aliqua ad invicem referuntur. Sed secundum matrimonium aliqua ad invicem referuntur; dicitur enim maritus vir uxoris: & uxor mariti uxor. Ergo matrimonium est in genere relationis; nec est aliud quam conjunctio.

Præterea. Unio duorum ad aliquid unum non fit nisi secundum conjunctionem. Hoc autem fit per matrimonium, ut patet Gen. ii. 24. *Erunt duo in carne una*. Ergo matrimonium est in genere conjunctionis.

Respondetur dicendum, quod conjunctio adunationem quandam importat: unde ubicumque est adunatio aliquorum, ibi est aliqua conjunctio. Ea autem quæ ordinantur ad aliquid unum, dicuntur in ordine ad illud adunari, sicut multi homines adunantur ad unam militiam, vel negotiationem. exequendam, ex qua dicuntur committiones ad invicem, vel focii negotiationis. Et ideo cum per matrimonium ordinentur aliqui ad unam generationem, & educationem proles, & iterum ad unam vitam domesticam, constat quod in matrimonio est aliqua conjunctio, secundum quam dicitur maritus, & uxor: & talis conjunctio ex hoc quod ordinatur ad aliquid unum, est matrimonium: conjunctio autem corporum, & animorum ad matrimonium consequitur.

Ad primum ergo dicendum, quod matrimonium est vinculum quo ligantur formaliter, non effective, & ideo non oportet quod sit aliud à conjunctione.

Ad secundum dicendum, quod quamvis ipsa relatio non sit sensibile accidens; tamen causæ ejus possunt esse sensibiles. Nec in sacramento requiritur quod sit sensibile illud quod est res, & sacramentum: hoc enim modo se habet in hoc sacramento prædicta conjunctio: sed verba experimentia consensum, quæ sunt sacramentum tantum, & causæ prædictæ conjunctionis sunt sensibiles.

Ad tertium dicendum, quod relatio fundatur in aliquo sicut in causa, ut similitudo in qualitate, & in aliquo sicut in subiecto, ut id ipsis similibus: & ex utraque parte potest attendi unitas, & diversitas ipsius. Quia ergo in similitudine non est eadem qualitas numero, sed specie in utroque simili, & iterum subiecta similitudinis sunt duo numero, & similiter est de æqualitate; ideo & æqualitas, & similitudo omnibus modis est aliqua numero in utroque similibus, & æqualium. Sed relatio, quæ est matrimonium, ex una parte habet unitatem in utroque extremorum, scilicet ex parte causæ, quia ad eandem numero generationem ordinatur; sed ex parte subiecti habet diversitatem secundum numerum; & ideo hæc relatio est una ex parte causæ, &

& multiplex ex parte subiecti: & secundum quod est multiplex ex parte subiecti, significatur his nominibus, *uxor*, & *maritus*; secundum autem quod est una, significatur hoc nomine *matrimonium*.

ARTICULUS II. 182

Utrum matrimonium convenienter nominetur.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod matrimonium inconvenienter nominetur. Quia denominatio debet fieri à digniori. Sed pater dignior est matre. Ergo magis debet denominari à patre quam à matre, conjunctio utriusque.

2. Præterea. Res debet denominari ab eo quod est de essentia sua: quia ratio, quam significat nomen, est definitio, ut dicitur in IV. Metaph. (tex. 28.) Sed nuptiæ non sunt de essentia matrimonii. Ergo non debet matrimonium nuptiæ appellari.

3. Præterea. Species non potest proprie nomine nominari ab eo quod est generis. Sed conjunctio est genus ad matrimonium. Ergo non potest proprie conjugium nominari.

Sed in contrarium est communis usus loquentium.

Respondetur dicendum, quod in matrimonio est tria considerare. Primo essentiam ipsius, quæ est conjunctio: & secundum hoc nominatur *conjugium*. Secundo causam ejus, quæ est desponsatio: & secundum hoc vocatur *nuptiæ à nubo*: quia in ipsa solemnitate desponsationis, qua matrimonium perficitur, capta nubentium velantur. Tercio effectum, qui est proles; & sic dicitur *matrimonium*, ut Augustinus dicit contra Faustum (Lib. XIX. cap. xxvi. à med.) ex hoc quod mulier non debeat aliud nubere, nisi ut sit mater. Potest etiam matrimonium quasi *matris munium*, id est officium dici, quia foeminis incumbit maxime educandæ prolis officium: vel dicitur matrimonium, quasi *matrem nutiens*: quia jam habet quo defendatur, & muniatur; scilicet virum: vel dicitur matrimonium, quasi *matrem monens*, ne virum relinquit, alteri adhærens: vel dicitur matrimonium, quasi *materia unius*: quia in eo fit conjunctio ad unam prolem materialiter inducendam, ut dicatur matrimonium à *monis*, & *materia*: vel dicitur matrimonium, ut Ildorus dicit (Lib. IX. Ethym. cap. ult. cir. med.) à *matre*, & *nato*: quia per matrimonium efficitur aliqua mater nati.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis pater sit dignior quam mater, tamen circa prolem mater magis est officiosa quam pater.

Vel dicendum, quod mulier ad hoc prin-

cipaliter facta est ut sit homini in adiutorium prolis; non autem vir propter hoc factus est. Unde magis pertinet ad rationem matrimonii mater quam pater.

Ad secundum, dicendum, quod aliquando essentialia cognoscuntur per accidentaliter: & ideo etiam per accidentaliter aliqua nominata possunt; cum nomen detur causa rei immutandæ.

Ad tertium dicendum, quod aliquando species nominatur ab eo quod est generis, propter imperfectionem speciei, quando scilicet complete habet generis rationem, nec tamen aliquid addit quod ad dignitatem pertineat; sicut proprium accidentale retinet nomen proprii, quod ipsi, & definitioni est commune: aliquando autem propter perfectionem, quando in una specie complete invenitur ratio generis, & non in alia; sicut animal denominatur ab anima, quæ competit animato corpori, quod est genus animalis; sed animatio non invenitur perfecte in animatis quæ non sunt animalia. Et similiter est in proposito: quia conjunctio viri ad mulierem per matrimonium est maxima, cum sit & animarum, & corporum: & ideo *conjugium* nominatur.

ARTICULUS III. 183

Utrum matrimonium convenienter definatur in hac littera.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod inconvenienter definatur in littera (IV. dist. xxvii.) Quia in mariti definitione oportet quod matrimonium ponatur: quia maritus est qui est mulieri junctus matrimonio. Sed *maritalis conjunctio* ponitur in definitione matrimonii. Ergo videtur quod sit circulatio in definitionibus istis.

2. Præterea. Per matrimonium sicut efficitur vir maritus mulieris, ita & mulier uxor viri. Ergo non debet magis dici *conjunctio maritalis* quam uxoris.

3. Præterea. Consuetudo ad genus moris pertinet. Sed frequenter matrimonio juncti sunt valde moribus diversi. Ergo non debet poni in definitione matrimonii: *individuum vite consuetudinem retinens*.

4. Præterea. Inveniuntur alie definitiones de matrimonio datæ. Quia secundum Hugonem (Lib. II. de sacram. part. xi. cap. iv. & tract. vii. Sum. sent. cap. vi. in princ.) *matrimonium est duarum idonearum personarum legitimus de conjunctione consensus*. Secundum quosdam autem *matrimonium est consortium communis vite, & communicatio divini, & humani juris*. Et queritur, qualiter hæ definitiones differant.

Ref-

QUÆSTIO XLV.

De consensu matrimonii secundum se,

in quinque articulis divisa.

Consequenter considerandum est de consensu. Ubi primo agendum est de ipso consensu secundum se considerato. Secundo de consensu juramento, vel carnali copula firmato. Tercio de consensu coacto, & conditionato. Quarto de objecto consensus.

Circa primum queruntur quinque.

Primo, utrum consensus sit causa efficiens matrimonii.

Secundo, utrum consensus oporteat per verba exprimi.

Tercio, utrum consensus expressus per verba de futuro faciat matrimonium.

Quarto, utrum consensus per verba de presenti expressus, si desit interior consensus, exterius faciat verum matrimonium.

Quinto, utrum consensus in occulto factus per verba de presenti faciat matrimonium.

ARTICULUS I. 184

Utrum consensus sit causa efficiens matrimonii.

S. Thom. ubi sup. art. 2. quæst. 1. & seq.

AD primum sic proceditur. Videtur quod consensus non sit causa efficiens matrimonii. Sacramenta enim non sunt à voluntate humana, sed ab institutione divina, ut ostensum est (IV. dist. 11. quæst. 1. art. 4. q. 2. & III. P. quæst. LXIV. art. 2.) Sed consensus ad voluntatem humanam pertinet. Ergo non est causa matrimonii, sicut nec aliorum sacramentorum.

2. Præterea. Idem non est causa sui ipsius. Sed matrimonium nihil aliud videtur esse quam consensus: quia consensus ipse significat conjunctionem Christi ad Ecclesiam. Ergo consensus non est causa matrimonii.

3. Præterea. Unus debet esse una causa. Sed matrimonium inter duos est unum, ut dictum est (quæst. præ. art. 1.) consensus autem duorum sunt diversi, quia & diversorum sunt, & in diversi: ab una enim parte est consensus in virum, ex alia in uxorem. Ergo mutui consensus non est causa matrimonii.

Sed contra est quod Chrysostomus dicit (alius Auctor hom. xxxi. in op. imperf. parum ante med.) *Matrimonium non facit consensus, sed voluntas*.

Præterea. Unus non accipit potestatem in eo quod est libere alterius, nisi per ejus consensum. Sed per matrimonium accipit uter-

Respondetur dicendum, quod, sicut supra dictum est (art. præ.) in matrimonio tria considerantur, scilicet causa ipsius, & essentia ejus, & effectus: & secundum hoc tres definitiones inveniuntur de matrimonio datæ. Nam definitio Hugonis tangit causam scilicet consensum; & est per se nota. Definitio autem in littera posita tangit essentiam matrimonii, scilicet *conjunctionem*; & addit determinatum subiectum, in hoc quod dicit, *inter legitimas personas*: ponit etiam differentiam contrahentium ad speciem, in hoc quod dicit, *maritalis*: quia cum matrimonium sit conjunctio in ordine ad aliquid unum, talis conjunctio in speciem trahitur per illud ad quod ordinatur: & hoc est id quod ad maritum pertinet: ponit etiam virtutem hujus conjunctionis, quia indissolubilis est, in hoc quod dicit, *individuum &c.* Sed alia definitio tangit effectum ad quem ordinatur matrimonium, scilicet vitam communem in rebus domesticis. Et quia omnis communicatio aliqua lege ordinatur, ideo ponitur ordinativum istius communicationis, scilicet *jus divinum, & humanum*; alie autem communicationes, ut negorantium, & militantium, solo jure humano institutæ sunt.

Ad primum ergo dicendum, quod aliquando priora, ex quibus debet dari definitio, non sunt nota quoad nos; & ideo in definitione aliquorum ponuntur aliqua posteriora simpliciter, quæ sunt priora quoad nos; sicut in definitione qualitatibus ponitur *quale* à Philosopho, cum dicit (cap. de qualitatibus) *Qualitas est secundum quam qualitas esse dicimus*. Et ita etiam hic in definitione matrimonii ponitur *conjunctio maritalis*; ut sit sensus quod matrimonium est conjunctio ad eam quæ mariti officium requirit: quæ non poterant uno nomine exprimi.

Ad secundum dicendum, quod per hanc differentiam tangitur finis conjunctionis, ut dictum est (art. præ.) Et quia, ut dicit Apostolus (I. Cor. xi. 9.) *vir non est propter mulierem, sed mulier propter virum*; ideo hæc differentia potius debet sumi à viro quam à muliere.

Ad tertium dicendum, quod sicut vita civilis non importat actum singularem hujus, vel illius, sed ea quæ ad communicationem civilem pertinent; ita vita conjugalitatis nihil aliud est quam conversatio ad communicationem talem pertinet: & ideo quantum ad hanc vitam semper in conjugibus consuetudo est individua, quamvis sit diversa quantum ad actus singulares utriusque.

Ad quartum patet solutio ex dictis (in corp. art.)

uterque conjugum potestatem in corpus alterius, ut patet I. Corinth. vii. cum prius uterque liberam potestatem sui corporis haberet. Ergo consensus facit matrimonium.

Respondeo dicendum, quod in omnibus sacramentis est aliqua spiritualis operatio, mediante materiali operatione, quæ eam significat; sicut per ablutionem corporalem in baptismo fit ablutio interior spiritualis. Unde cum in matrimonio sit quedam spiritualis conjunctio, inquantum matrimonium est sacramentum, & aliqua materialis, secundum quod est in officium naturæ, & civilis vitæ, oportet quod mediante materiali fiat spiritualis virtute divina. Unde cum conjunctiones materialium contractuum fiant per mutuum consensum, oportet quod hoc modo etiam fiat matrimonialis conjunctio.

Ad primum ergo dicendum, quod sacramentorum prima causa est divina virtus, quæ in eis operatur salutem; sed causæ secundaræ, sive instrumentales sunt materiales operationes, ex divina institutione habentes efficaciam: & sic consensus in matrimonio est causa.

Ad secundum dicendum, quod matrimonium non est ipse consensus, sed quedam unio ordinatorum ad unum, ut dictum est (quæst. præc. art. 1.) quam consensus facit. Nec consensus, proprie loquendo, conjunctionem Christi ad Ecclesiam significat, sed voluntatem ejus, qua factum est ut Ecclesiæ conjungeretur.

Ad tertium dicendum, quod sicut matrimonium est unum ex parte ejus in quod fit conjunctio, quamvis sit multiplex ex parte conjungtorum; ita etiam consensus est unus ex parte ejus in quod consentitur, scilicet prædictæ conjunctionis, quamvis sit multiplex ex parte consentientium. Nec est directe consensus in virum, sed in conjunctionem ad virum ex parte uxoris; & similiter ex parte viri est consensus in conjunctionem ad uxorem.

ARTICULUS II. 185

Utrum oporteat consensum per verba exprimi.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod non oporteat consensum per verba exprimi. Quia sicut per matrimonium redigitur homo in potestatem alterius ita per votum. Sed votum obligat quoad Deum, etiam si non exprimitur verbis. Ergo & consensus facit matrimonium obligationem, etiam sine expressione verborum.

2. Præterea. Matrimonium potest esse inter aliquos qui suum consensum sibi mutuo verbis exprimere non possunt, quia vel sunt muti, vel diversarum linguarum. Ergo ex-

pressio consensus per verba non requiritur ad matrimonium.

3. Præterea. Si omittatur illud quod est de necessitate sacramenti, quacumque ex causa non est sacramentum. Sed in aliquo casu est matrimonium sine expressione verborum; sicut quando puella tacet præ verecundia, parentibus eam viro tradentibus. Ergo expressio verborum non est de necessitate matrimonii.

Sed contra. Matrimonium est sacramentum quoddam. Sed in omni sacramento requiritur aliquod sensibile signum. Ergo & in matrimonio: & ita oportet ibi esse saltem verba exprimentia consensum sensibilibiter.

Præterea. In matrimonio fit contractus inter virum & mulierem. Sed in quolibet contractu oportet esse expressionem verborum, quibus se invicem homines obligent. Ergo & in matrimonio oportet esse consensum per verba expressum.

Respondeo dicendum, quod, sicut ex dictis patet (art. præc.) conjunctio matrimonialis fit ad modum obligationis in contractibus materialibus. Et quia materiales contractus non possunt fieri, nisi sibi invicem voluntatem suam verbis promant qui contrahunt; ideo etiam oportet quod consensus matrimonium faciens verbis exprimat; ut expressio verborum se habeat ad matrimonium sicut ablutio exterior ad baptismum.

Ad primum ergo dicendum, quod in voto non est aliqua sacramentalis obligatio, sed spiritualis tantum: & ideo non oportet quod fiat ad modum materialium contractuum, ad hoc quod obliget, sicut est de matrimonio.

Ad secundum dicendum, quod quamvis tales non possint vota sua mutuo verbis exprimere, possunt tamen exprimere nutibus: & tales nutus pro verbis computantur.

Ad tertium dicendum, quod, sicut dicit Hugo de S. Victore (tract. vii. Sum. cap. vi. à princ.) eos qui conjunguntur, sic oportet consentire, ut invicem se spontanea recipiant; quod judicatur fieri, si in desponsatione non contradicant. Unde verba parentum computantur in casu illo, ac si essent puellæ: sunt enim sufficiens signum quod sunt ejus, ex quo non contradicant.

ARTICULUS III. 186

Utrum consensus expressus per verba de futuro faciat matrimonium.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod consensus expressus per verba de futuro matrimonium faciat. Quia sicut se habet præsens ad præsens, ita futurum ad futurum. Sed consensus per verba de præsentibus

ex-

ARTICULUS IV. 187

Utrum consensus etiam per verba de presenti expressus, si desit interior consensus, faciat matrimonium.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod consensus etiam per verba de præsentibus expressus, si desit interior consensus, faciat matrimonium. Quia *fraus, & dolus nemini patrocinari debent*, secundum jura (cap. *Ex te more*, de re scriptis, & cap. *Si vir* de cognat. spirituali.) Sed ille qui verbis exprimit consensum, quem in corde non habet, dolum committit. Ergo non debet sibi patrocinari, ut ab obligatione matrimonii liber reddatur.

2. Præterea. Consensus mentalis alterius non potest esse alicui notus, nisi quatenus per verba exprimitur. Si ergo expressio verborum non sufficit, sed consensus interior requiritur in utroque conjugum, tunc neuter poterit scire de altero, an sit ei verus conjux; & ita erit fornicator, quodcumque matrimonium utetur.

3. Præterea. Si aliquis probatur per verba de præsentibus in aliquam consensisse, cogitur per excommunicationis sententiam ut eam habeat in uxorem, quamvis dicat consensum mentalem defuisse, etiam si postea cum alia contraxerit consensu mentali verbis expresso. Sed hoc non esset, si requireretur consensus mentalis ad matrimonium. Ergo non requiritur.

Sed contra est quod Innocentius III. dicit in Decret. quadam (cap. *Tua nos*, de sponsalib. & matrim.) in casu isto loquens: *Sine consensu nequeunt cetera sedus perficere conjugale.*

Præterea. Intentio requiritur in omnibus sacramentis. Sed ille qui corde non consentit, non habet intentionem matrimonii contrahendi. Ergo non fit matrimonium.

Respondeo dicendum, quod sicut se habet ablutio exterior ad baptismum, ita se habet expressio verborum ad hoc sacramentum, ut dictum est (art. 2. huj. quæst.) Unde sicut si aliquis ablutionem exterioriorem reciperet, non intendens recipere sacramentum, sed ludum, & idolum facere, non esset baptizatus; ita expressio verborum sine interiori consensu matrimonium non facit.

Ad primum ergo dicendum, quod ibi sunt duo, scilicet defectus consensus, qui sibi patrocinatur in foro conscientie, ut non attrahatur vinculo matrimonii, quamvis non in foro Ecclesiæ, in quo judicatur secundum allegata; & dolus verborum; & hic non patrocinatur nec in foro conscientie, nec in foro Ec-

cie-

expressus facit matrimonium in presenti. Ergo consensus expressus per verba de futuro facit matrimonium in futuro.

2. Præterea. Sicut in matrimonio fit quedam obligatio per verba exprimentia consensum, ita & in aliis civilibus contractibus. Sed in aliis contractibus non differt, utrum per verba de præsentibus, vel de futuro obligatio fiat. Ergo nec in matrimonio differt.

3. Præterea. Per votum religionis homo contrahit matrimonium spirituale cum Deo. Sed votum religionis fit per verba de futuro, & obligat. Ergo & similiter potest fieri matrimonium carnale per verba de futuro.

Sed contra est quod ille qui consentit in aliquam per verba de futuro, & postea cum alia per verba de præsentibus, secundum jura debet habere secundum pro uxore (c. *Sicut ex litteris*, de sponsalib. & matrim.) Sed hoc non esset, si consensus per verba de futuro faceret matrimonium: quia ex quo verum est matrimonium cum una, ea vivente; non potest contrahi cum alia. Ergo consensus per verba de futuro non facit matrimonium.

Præterea. Qui promittit aliquid se facturum, nondum facit illud. Sed qui consentit per verba de futuro, promittit se cum aliqua contrahiturum matrimonium. Ergo non contrahit adhuc cum illa.

Respondeo dicendum, quod causa sacramentalis significando efficiunt: unde hoc efficiunt quod significant. Quia ergo cum aliquis consensum suum per verba de futuro exprimit, non significat se facere matrimonium, sed promittit se facturum; ideo talis expressio consensus non facit matrimonium, sed sponsonem ejus, quæ *sponsalia* nominatur.

Ad primum ergo dicendum, quod cum consensus exprimitur per verba de præsentibus, & verba sunt præsentia, & in præsens consentitur pro eodem tempore; sed quando consensus fit per verba de futuro, verba sunt præsentia, sed consentitur in futurum, & ideo non pro eodem tempore. Et propter hoc non est simile.

Ad secundum dicendum, quod etiam in aliis contractibus, qui verbis futuris utuntur, non transfert potestatem rei suæ in alterum; ut si dicat: *Dabo tibi*; sed solum quando verba præsentibus utitur.

Ad tertium dicendum, quod in voto promissionis actus spiritualis matrimonii per verba de futuro exprimitur, scilicet obedientia, vel observantia regule, & non ipsum matrimonium spirituale. Si autem spirituale matrimonium in futurum vocetur, non est matrimonium spirituale: quia nondum ex hoc aliquis est monachus, sed se futurum monachum pollicetur.

ARTICULUS II.

Utrum carnalis copula post verba de futuro consensus experimentia faciat matrimonium.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod carnalis copula post verba de futuro consensus experimentia faciat matrimonium. Quia majus est consentire facto quam verbo. Sed ille qui carnaliter committitur, facto consentit promissioni quam prius fecit. Ergo videtur quod multo magis per hoc fiat matrimonium, quam si solis verbis de presenti consensus fieret.

2. Præterea. Consensus non solum expressus, sed etiam interpretativus facit matrimonium. Sed nulla potest esse major interpretatio consensus quam carnalis copula. Ergo periclitatur matrimonium per hoc.

3. Præterea. Omnis conjunctio carnalis præter matrimonium facta est peccatum. Sed mulier non videtur peccare admitendo sponsum ad carnalem copulam. Ergo per hoc fit matrimonium.

4. Præterea. Non dimittitur peccatum, nisi resistatur ablutum. (Ex Augustino epist. ad Macedonium.) Sed aliquis non potest mulieri quem deservavit sub specie matrimonii, resistere ablutum, nisi eam conjugio ducat. Ergo videtur quod si etiam post carnalem copulam cum alia contraxerit per verba de presenti, teneatur ad primam redire: quod non esset, nisi inter eos esset matrimonium. Ergo carnalis copula post consensus de futuro facit matrimonium.

Sed contra est quod dicit Nicolaus I. Papa (in resp. ad consil. Vulgar. cap. 111. & hab. cap. Tarsi dudum, de clandest. despons.) *Si consensus in nuptiis deservit, cetera etiam cum ipso citu celebrata fruantur.*

Præterea. Quod sequitur ad aliquid, non facit ipsum. Sed carnalis copula sequitur ipsum matrimonium, sicut effectus causam. Ergo non potest facere matrimonium.

Respondetur dicendum, quod de matrimonio possumus loqui dupliciter. Uno modo quantum ad forum conscientie: & sic in rei veritate carnalis copula non habet quod periclitetur matrimonium, cujus sponsalia præcesserunt per verba de futuro, si consensus interior desit: quia verba etiam de presenti consensus experimentia, si consensus mentalis desierit, non facerent matrimonium, ut supra dictum est (quæst. præc. art. 4.) Alio modo quantum ad iudicium Ecclesie: & quia in exteriori iudicio secundum ea que foris patent iudicatur, cum nihil possit expressius significare consensum quam carnalis copula: ideo secundum iudicium Ecclesie carnalis copula con-

sequens sponsalia matrimonium facere iudicatur: nisi aliqua signa expressa doli, vel fraudis appareant (Extra de sponsalib. & matrim. cap. 1. qui fidem, ex Gregorio IX. & cap. Tusi nos ex Innocentio III.)

Ad primum ergo dicendum, quod ille qui carnaliter committitur, facto consentit in carnalem copulam secundum rei veritatem: sed in matrimonium non consentit ex hoc ipso, nisi secundum interpretationem juris.

Ad secundum dicendum, quod interpretatio illa non mutat rei veritatem, sed iudicium quod de rebus exterius fit.

Ad tertium dicendum, quod si sponsa sponsum admittat, credens eum velle matrimonium consummare, excusatur a peccato, nisi aliqua signa expressa fraudis appareant: sicut si sint multum distantes conditionis vel quantum ad nobilitatem, vel quantum ad fortunam, vel aliud signum evidens appareat. Sed tamen sponsus peccat fornicando: & puniendus est de fraude quam facit.

Ad quartum dicendum, quod in tali casu sponsus, antequam aliam duxerit, teneatur eam ducere in uxorem, si sint æqualis conditionis, vel si sponsa sit melioris conditionis. Sed si aliam duxerit, jam factus est impotens ad solvendum illud ad quod tenebatur: & ideo sufficit, si ei de nuptiis provideat. Et ad hoc etiam non tenetur, ut quidam dicunt, si sponsus sit multo melioris conditionis, aut aliquid signum fraudis evidens fuerit: quia præsumi probabiliter potest quod sponsa non fuerit decepta, sed decepti se sinxerit.

QUÆSTIO XLVII.

De consensu coactus, & conditionato.

in sex articulis divisis.

DEinde considerandum est de consensu coacto, & conditionato.

Circa quod quaruntur sex.

Primo, utrum aliquis consensus possit esse coactus.

Secundo, utrum aliqua coactio metus cadat in constantem virum.

Tertio, utrum consensus coactus tollat matrimonium.

Quarto, utrum consensus coactus faciat matrimonium ex parte cogentis.

Quinto, utrum consensus conditionatus matrimonium faciat.

Sexto, utrum aliquis possit cogi a patre ad matrimonium contrahendum.

ARTICULUS I.

Utrum aliquis consensus possit esse coactus.

S. Thom. IV. dist. xxix. quæst. un. art. 1. & sequent.

AD primum sic proceditur. Videtur quod nullus consensus possit esse coactus. Coactio enim in liberum arbitrium cadere non potest, secundum aliquem statum ejus, ut in II. Sent. dist. xxv. (quæst. 1. art. 2.) dictum est. Sed consensus est actus liberi arbitrii. Ergo non potest esse coactus.

2. Præterea. Violentum idem est quod coactus. Sed coactus secundum Philosophum (Lib. III. Ethic. cap. 12.) est cuius principium est extra, non consentiens omni passio. Sed omnis consensus principium est intra. Ergo nullus consensus potest esse coactus.

3. Præterea. Omne peccatum consensu perficitur. Sed illud quo perficitur peccatum, cogi non potest: quia secundum Augustinum (Lib. III. de lib. arb. cap. xviii. 2. princ.) nullus peccat in eo quod vitare non potest. Cum ergo vis a Juris (leg. 1. ff. de eo quod metus, &c.) definitur esse majoris rei impetus, qui resisti non potest; videtur quod consensus non possit esse coactus, vel violentus.

4. Præterea. Dominium libertati opponitur. Sed coactio ad dominium pertinet, ut patet in quadam Tullii (a) definitione: dicit enim, quod vis est impetus dominantis, retinens rem intera terminis alienis. Ergo vis in liberum arbitrium non cadit, & ita nec in consensum, qui est actus ejus.

Sed contra. Illud quod esse non potest, non potest aliquid impedire. Sed coactio consensus impedit matrimonium, ut in littera dicitur (IV. dist. xxix.) Ergo consensus cogi potest.

Præterea. In matrimonio est quidam contractus. Sed in contractibus potest esse voluntas coacta: unde legislator in integrum restitutionem adjudicat, ratum non habens quod vis, metusve causa factum est. (Lib. I. ff. sup. cit.) Ergo etiam in matrimonio potest esse consensus coactus.

Respondetur dicendum, quod duplex est coactio, vel violentia. Una, quæ facit necessitatem absolutam: & tale violentum dicitur a Philosopho (loc. sup. cit.) violentum simpliciter; ut cum quis aliquem corporaliter impellit ad motum. Alia, quæ facit necessitatem conditionatam: & hanc vocat Philosophus violentum mixtum; sicut cum quis projicit met-

tes in mare, ne periclitetur: & in isto violento quamvis hoc quod fit, non sit per se voluntarium, tamen consideratis circumstantiis hic & nunc, voluntarium est. Et quia actus in particularibus sunt, ideo simpliciter voluntarium est, sed secundum quid involuntarium. Unde hæc violentia, vel coactio potest esse in consensu, qui est actus voluntatis, non autem prima. Et quia hæc coactio fit ex hoc quod timetur aliquod periculum imminens, ideo ista vis idem est quod metus, qui voluntatem cogit quodammodo; sed prima vis cadit in corporalibus actibus. Et quia legislator considerat non solum interiores actus, sed magis exteriores, ideo per vim intelligit coactionem simpliciter: propter quod vim contra metum dividit. Sed nunc agitur de consensu interiori, in quem non cadit coactio, sed vis, quæ a metu distinguitur. Et ideo, quantum ad propositum pertinet, idem est coactio quod metus. Est autem metus secundum jurisperitos, instantis, vel futuri periculi causa mentis trepidatio. (loc. sup. cit.)

Et per hoc patet solutio ad objecta: nam primæ rationes procedunt de coactione primæ, secundæ de secundæ.

ARTICULUS II.

Utrum aliqua coactio metus cadat in constantem virum.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod coactio metus non cadat in constantem virum. Quia de ratione constantis est quod non trepidet in periculis. Cum ergo metus sit trepidatio mentis ratione periculi imminentis, videtur quod non cogatur metu.

2. Præterea. Omnium terribilium finis est mors, secundum Philosophum in III. Ethic. (cap. vi. a med.) quasi perfectissimum inter terribilia. Sed constantes non coguntur mori: quia fortis etiam pericula mortis sustinet. Ergo nullus metus cadit in constantem virum.

3. Præterea. Inter alia pericula præcipue a bonis, timetur periculum fame. Sed timor in famia non reputatur timor cadens in constantem virum: quia, ut dicit lex (Lib. VII. ff. de eo quod metus, &c.) timor infamie non constituitur: ibi dicto: Quod metus causa factum est. Ergo nec aliquis alius metus cadit in constantem virum.

4. Præterea. Metus in eo qui metu cogitur, peccatum relinquit: quia facit eum promittere quod non vult solvere: & sic facit eum mentiri. Sed non est constantis aliquod peccatum etiam minimum pro aliquo timore

(a) Ex Tullio citaverat Albertus Magnus in hunc locum: sed nihil tale expressum apud ipsum: quod æquivalenti habet in oratione pro Cæsina. Animadvertit esse Nicolaus.

facere. Ergo nullus metus cadit in constantem virum.

Sed contra. Abraham, & Isaac constantes fuerunt. Sed in eis accidit metus, quia ratione metus dixerunt: uxores suas sibi esse sorores. (Genes. xxi. & 26.) Ergo metus potest cadere in constantem virum.

Præterea. Ubicumque est violentum mixtum, est aliquis metus cogens. Sed aliquis, quantumcumque constans, potest pati tale violentum: quia si sit in mari, merces projiciet tempore naufragii. Ergo metus potest cadere in constantem virum.

Respondeo dicendum, quod cadere metum in aliquem, est cogi ipsum metu. Cogitur autem aliquis metu, quando aliquid facit quod alias non vellet, ad evitandum id quod timet. In hoc autem constans ab inconstanti distinguitur quantum ad duo. Primo, quantum ad qualitatem periculi quod timetur: quia constans sequitur rationem rectam, per quam scit quid pro quo dimittendum sit, vel faciendum. Semper autem minus malum, vel majus bonum eligendum est. Et ideo constans ad minus malum sustinendum cogitur metu majoris mali; non autem cogitur ad majus malum, ut vitet minus malum. Sed inconstans cogitur ad majus malum propter metum minoris mali, scilicet ad peccatum propter metum corporalis pœnæ. Sed perniciæ est contra non potest cogi etiam ad minus malum sustinendum, vel faciendum, ut vitet majus malum. Unde constans est medius inter inconstantem, & peritiam. Secundo differunt quantum ad estimationem periculi imminuentis: quia constans non nisi ex forti estimatione, & probabili cogitur; sed inconstans ex levi. Proverb. xxviii. 1. Fugit impius, ne mine persequente.

Ad primum ergo dicendum, quod constans, sicut & de forti dicit Philosophus (Lib. III. Ethic. cap. vi.) est intrepidus; non quod omnino non timeat, sed quia non timet quæ non oportet, vel ubi, vel quando non oportet.

Ad secundum dicendum, quod peccata sunt maxima malorum: & ideo ad hæc nullo modo potest homo constans cogi; immo magis debet homo mori quam talia sustinere, ut etiam Philosophus in III. Ethic. dicit (cap. vi. & ix.) Sed quædam damna corporalia sunt minora quibusdam aliis: inter quæ sunt præcipua quæ ad personam pertinent; sicut mors, verbera, deonestatio per stuprum, & servitus. Et ideo ex istis constans cogitur ad alia damna corporalia sustinenda. Et hæc continentur in hoc versu.

Stupri, siue status, verberis, atque necis. Nec differt, utrum hæc pertineant ad personam propriam, vel uxoris, vel filiorum, vel aliorum hujusmodi.

Ad tertium dicendum, quod quamvis infamia sit majus damnum, tamen ei de facili occurrere potest. Et ideo non reputatur cadere in constantem virum metus infamiae, secundum jura.

Ad quartum dicendum, quod constans non cogitur ad mendicium: quia tunc vult dare, sed tamen postea vult petere restitutionem, vel saltem iudici denuntiare, si se promissit non petiture restitutionem. Non potest autem promittere se non denuntiatum: quia cum hoc sit contra bonum iustitiae, ad hoc cogi non potest, ut scilicet contra iustitiam faciat.

ARTICULUS III.

Utrum consensus coactus tollat matrimonium.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod consensus coactus non tollat matrimonium. Quia sicut ad matrimonium requiritur consensus, ita ad baptismum requiritur intentio. Sed coactus timore ad recipiendum baptismum, recipit sacramentum. Ergo coactus ad consentiendum aliquo timore, matrimonio obligatur.

2. Præterea. Violentum mixtum, secundum Philosophum (Lib. III. Ethic. cap. i.) plus habet de voluntario quam de involuntario. Sed non potest aliter consensus esse coactus nisi per violentum mixtum. Ergo non omnino excluditur voluntarium: & ita adhuc est matrimonium.

3. Præterea. Et qui consentit in matrimonium coactus, consulendum videtur quod in matrimonio illo stet: quia speciem mali habet promittere, & non solvere; à quo Apostolus vult nos abstinere (I. Thessal. v.) Hoc autem non esset, si consensus coactus omnino matrimonium tolleret. Ergo, &c.

Sed contra est, quod Decretalis dicit (cap. Cum locum, de Sponsalib. & Matrim.) Cum consensus locum non habeat, ubi metus, vel coactio intercedit, necesse est ut ubi essentibus cuiusquam requiritur, coactio materia repellatur. Sed in matrimonio requiritur communis consensus. Ergo, &c.

Præterea. Matrimonium significat conjunctionem Christi ad Ecclesiam, quæ sit secundum libertatem amoris. Ergo non potest fieri per consensum coactum.

Respondeo dicendum, quod vinculum matrimonii est perpetuum. Unde illud quod perpetuitati repugnat, matrimonium tollit. Metus autem, qui cadit in constantem virum, perpetuitatem contractus tollit: quia potest repeti restitutio in integrum. Et ideo hæc coactus metus quæ cadit in constantem virum, tollit matrimonium, & non alia. Constans

an-

autem vir iudicatur virtuosus, qui est mensura in omnibus operibus humanis, ut Philosophus dicit in III. Ethic. (cap. iv. ad finem).

Quidam autem dicunt, quod si adit consensus, quamvis coactus, interius est matrimonium quantum ad Deum, sed non quantum ad statum Ecclesiæ, quæ præsumit ibi non fuisse consensum interiore propter metum. Sed hoc nihil est: quia Ecclesia non debet presumere de aliquo peccatum, quousque probetur. Peccavit autem, si dixit se consentire, & non consensit. Unde Ecclesia præsumit eum consensisse, sed iudicat consensum illum extortum non esse sufficientem ad faciendum matrimonium.

Ad primum ergo dicendum, quod intentio non est causa efficiens sacramenti in baptismo, sed solum efficiens actionem agentis, sed consensus est causa efficiens in matrimonio: & ideo non est simile.

Ad secundum dicendum, quod ad matrimonium non sufficit quodcumque voluntarium, sed voluntarium complete, quia debet esse perpetuum: & ideo per violentum mixtum impeditur.

Ad tertium dicendum, quod non semper debet induci ad hoc quod in matrimonio illo stet, sed solum quando timetur periculum ex dissolutione: alias autem non peccat: quia non solvere promissa quæ volens facit, non est species mali.

ARTICULUS IV.

Utrum consensus coactus ex parte cogentis faciat matrimonium.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod consensus coactus saltem ex parte cogentis faciat matrimonium. Quia matrimonium est signum spiritualis conjunctionis. Sed spiritualis conjunctio, quæ est per caritatem, potest esse ad eum qui non habet caritatem. Ergo & matrimonium ad eum qui non vult.

2. Præterea. Si illa quæ fuit coacta, postmodum consentiat, erit verum matrimonium. Sed iste qui cogit primo, ex consensu illius non ligatur. Ergo ex primo consensu ligabatur matrimonium.

Sed contra. Matrimonium est relatio equalitatis. Sed talis relatio æqualiter est in utroque. Ergo si sit impedimentum ex parte unius, non erit matrimonium ex parte alterius.

Respondeo dicendum, quod cum matrimonium sit quedam relatio, & non possit innasci relatio in uno extremorum sine hoc quod fiat in alio; ideo quicquid impedit matrimonium in uno, impedit ipsum in altero: quia non potest esse quod aliquis sit vir non uxoris,

vel quod aliqua sit uxor non habens virum, sicut nec mater non habens filium: & ideo dicitur communiter, quod matrimonium non claudicat.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis actus amantis possit transire in non amantem; tamen unio inter eos non potest esse, nisi sit mutua amatio. Et ideo dicit Philosophus in VIII. Ethic. (cap. 11.) quod ad amicitiam, quæ in quadam unione consistit, requiritur redamatio.

Ad secundum dicendum, quod ex consensu libero illius qui primo coactus est, non fit matrimonium, nisi inquantum consensus præcedens in altero adhuc manet in suo vigore: unde si dissentiret, non fieret matrimonium.

ARTICULUS V.

Utrum per consensum conditionatum fiat matrimonium.

Ad quintum sic proceditur. Videtur quod nec per consensum conditionatum fiat matrimonium. Quia quod sub conditione ponitur, non simpliciter enuntiatur. Sed in matrimonio oportet esse verba simpliciter exprimentia consensum. Ergo conditio alicujus consensus non facit matrimonium.

2. Præterea. Matrimonium debet esse certum. Sed ubi dicitur aliquid sub conditione, ponitur illud sub dubio. Ergo talis consensus non facit matrimonium.

Sed contra. In aliis contractibus fit obligatio sub conditione, & stat tante conditione. Ergo cum matrimonio sit contractus quidam, videtur quod possit fieri per conditionatum consensum.

Respondeo dicendum, quod conditio apponitur aut est de presenti, aut de futuro. Si de presenti, & non est contraria matrimonio, sive sit honesta, sive non honesta, stat matrimonium, tante conditione, & ea non tante non stat. Sed si sit contraria bonis matrimonii, non efficitur matrimonium; sicut etiam de sponsalibus dictum est (quæst. xl. art. 1.) Si autem sit conditio de futuro, aut est necessaria, sicut Solem oriri cras; & tunc est matrimonium, quia talia futura sunt presentia in causis suis: aut est contingens, ut datio pecunie, vel acceptatio parentum; & tunc idem est iudicium de tali consensu, sicut de consensu qui sit per verba de futuro: unde non facit matrimonium.

Et per hæc patet solutio ad objecta.

AR.

ARTICULUS VI. 196

Utrum aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum.

AD sextum sic proceditur. Videtur quod aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum. Dicitur enim Coloss. 3. 20. *Fili obedite parentibus per omnia.* Ergo & in hoc etiam obedire tenentur.

2. Præterea. Genes. xxviii. Isaac præcepit Jacob quod non acciperet uxorem de filiabus Chanaan. Non autem præcepisset, nisi de jure præcipere possuisset. Ergo filius in hoc tenetur obedire patri.

3. Præterea. Nullus debet promittere, præcipue per juramentum, pro illo quem non potest cogere ad servandum. Sed parentes promittunt futura matrimonia pro filiis, & etiam juramento firmiter. Ergo possunt præcepto cogere filios ad implendum.

4. Præterea. Pater spiritualis, scilicet Pater, potest compellere præcepto ad matrimonium spirituale, scilicet ad Episcopatum accipiendum. Ergo potest & pater carnalis ad matrimonium carnale.

Sed contra. Pare imperante matrimonio, filius potest sine peccato religionem intrare. Ergo non tenetur ei in hoc obedire.

Præterea. Si teneretur obedire, sponsalia per parentes contracta absque consensu filiorum essent stabilia. Sed hoc est contra jura. (c. *Ex litteris*, de desponsat. inpub.) Ergo, &c.

Respondendo dicendum, quod cum in matrimonio sit quasi quædam servitus perpetua, pater non potest cogere filium ad matrimonium per præceptum, cum sit liberæ conditionis; sed potest eum inducere ex rationabili causa: & tunc sicut se habet filius ad causam filiam, ita se habet ad præceptum patris; ut scilicet si causa illa cogat de necessitate, vel de honestate, & præceptum patris similiter cogat; alias non.

Ad primum ergo dicendum, quod verbum Apostoli non intelligitur in illis in quibus est liber sui, sicut pater. Et hujusmodi est matrimonium, per quod etiam filius fit pater.

Ad secundum dicendum, quod Jacob alias tenebatur ad faciendum hoc quod mandabat Isaac, tum propter malitiam illarum mulierum, tum quia semen Chanaan de terra que semini Patriarcharum promittebatur, erat disperdendum; & ideo Isaac præcipere poterat.

Ad tertium dicendum, quod non jurant, nisi alia conditione subintellecta, si illis placuerit: & ipsi obligantur ad eos bona fide inducendum.

Ad quartum dicendum, quod dicunt qui-

dam, quod Papa non potest præcipere alicui quod accipiat Episcopatum, quia consensus debet liber esse. Sed hoc posito, periret ecclesiasticus ordo: nisi enim aliquis posset cogi ad suscipiendum regimen Ecclesie, Ecclesia conservari non posset; cum quandoque illi qui sunt idonei ad hoc, nolint suscipere nisi coacti.

Et ideo dicendum, quod non est simile hinc inde: quia non est aliqua corporaliter servitus in matrimonio spirituali, sicut in corporali: est enim spirituale matrimonium, sicut quoddam officium dispensanda rei publicæ: I. Corinth. 14. 1. *Sic nos existimus homo ut ministri Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.*

QUÆSTIO XLVIII.

De objecto consensus.

In duos articulos divisæ.

AD primum sic proceditur. Videtur quod consensus qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam.

Primo, utrum consensus qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam. Secundo, utrum consensus in aliquam propter causam inhonestam faciat matrimonium.

ARTICULUS I. 197

Utrum consensus qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam.

S. Thom. IV. dist. xxviii. art. 4.

AD primum sic proceditur. Videtur quod consensus qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam. Dicit enim Hieronymus, (hab. ex Aug. Lib. de bono viduit. æquivalenter cap. ix. ante med. vide cap. *Uventibus*, dist. xxviii.) quod *uventibus virginitatem non solum nubere, sed etiam velle nubere damnable est.* Sed non esset damnable, nisi esset virginitati contrarium, cui nuptie non contrariantur, nisi ratione carnalis copulæ. Ergo consensus voluntatis qui est in nuptiis, est in carnalem copulam.

2. Præterea. Omnia quæ sunt in matrimonio inter virum & uxorem, possunt esse licita inter fratrem & sororem, excepta carnali copula. Sed non potest fieri licite inter eos consensus matrimonialis. Ergo consensus matrimonialis est consensus in carnalem copulam.

3. Præterea. Si mulier dicat viro, *Consensio in te, dum tamen non cognoscat me*, non est consensus matrimonialis: quia est ibi aliquid contra substantiam prædicti consensus. Sed non

non esset, nisi dictus consensus esset in carnalem copulam. Ergo &c.

4. Præterea. In qualibet re initium confirmationis respondet. Sed matrimonium consummatur per carnalem copulam. Ergo cum incipit per consensum, videtur quod consensus sit in carnalem copulam.

Sed contra. Nullus consentiens in carnalem copulam est virgo mente, & carne. Sed B. Joannes Evangelista post consensum nuptialem fuit virgo mente, & carne. Ergo non consentit in carnalem copulam.

Præterea. Effectus respondet causæ. Sed consensus est causa matrimonii. Cum ergo de essentia matrimonii non sit carnalis copula, videtur quod nec consensus qui facit matrimonium causat, sit in carnalem copulam.

Respondendo dicendum, quod consensus qui facit matrimonium facit, est consensus in matrimonium: quia effectus proprius voluntatis est ipsum volitum. Unde sicut carnalis copula se habet ad matrimonium, ita consensus qui facit matrimonium causat, est in carnalem copulam. Matrimonium autem, ut supra dictum est (quæst. xliv. art. 1. & quæst. xlv. art. 1. ad 2.) non est essentialiter ipsa conjunctio carnalis, sed quædam associatio viri, & uxoris in ordine ad carnalem copulam, & alia quæ ex consequenti ad virum, & uxorem pertinent, secundum quod eis datur potestas ad invicem respectu carnalis copulæ: & hæc associatio conjugalitatis copula dicitur. Unde pater quod bene dixerunt illi qui dixerunt, quod consentire in matrimonium est consentire in carnalem copulam implicititer, non explicite: non enim debet intelligi, nisi sicut implicititer continetur effectus in sua causa: quia potestas carnalis copulæ, in quam consentitur, est causa carnalis copulæ, sicut potestas utendi rei sua est causa usus.

Ad primum ergo dicendum, quod consensus in matrimonium ideo est damnable post votum virginitatis, quia per talem consensum datur potestas ad id quod non licet, sicut peccaret qui daret alteri potestatem accipiendi illud quod ipse in deposito habet non solum in hoc quod ei actualiter traderet. De consensu autem beate Virginis supra dictum est (IV. dist. 117. quæst. 1. art. 2. & III. P. quæst. xxix. art. 2.)

Ad secundum dicendum, quod inter fratrem & sororem non potest esse potestas invicem ad carnalem copulam, sicut nec licite carnalis copula. Et ideo ratio non sequitur.

Ad tertium dicendum, quod illa conditio explicita non solum adui, sed etiam potestati contrariatur copulæ carnalis: & ideo est contraria matrimonio.

Ad quartum dicendum, quod initium est. S. Th. Op. Tom. VI.

matrimonium responderet consummato, sicut habitus, vel potestas actui, qui est operatio. Rationes autem in contrarium ostendunt quod non sit consensus in carnalem copulam explicite: & hoc est verum.

ARTICULUS II. 198

Utrum matrimonium possit esse ex consensu alicujus in aliquam propter causam inhonestam.

S. Thom. IV. dist. xxx. quæst. 1. art. 3. quæst. 1.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod matrimonium non possit esse ex consensu alicujus in aliquam propter causam inhonestam.

Unus enim unica est ratio. Sed matrimonium est unum sacramentum. Ergo non potest fieri ex alterius finis intentione quam illius ad quem a Deo institutum est, scilicet ad procreationem prolis.

2. Præterea. Conjunctio matrimonii est a Deo, ut patet Mat. xix. 6. *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Sed conjunctio quæ fit propter turpes causas, non est a Deo. Ergo non est matrimonium.

3. Præterea. In aliis sacramentis, si non servetur intentio Ecclesie, non est verum sacramentum. Sed intentio Ecclesie in sacramento matrimonii non est ad aliquam turpem causam. Ergo si ex aliqua turpi causa matrimonium contrahatur, non erit verum matrimonium.

4. Præterea. Secundum Boetium (in Top. loco a causa finis) *ex rei finis est bonum, ipsum quoque bonum est.* Sed matrimonium semper est bonum. Ergo non est matrimonium, si propter malum finem fiat.

5. Præterea. Matrimonium significat conjunctionem Christi, & Ecclesie. Sed ibi non cadit aliqua turpitudine. Ergo nec matrimonium potest contrahi propter aliquam turpem causam.

Sed contra est quod qui baptizat alium intentione lucrandi, vere baptizat. Ergo & hoc quod ei actualiter traderet. De consensu autem beate Virginis supra dictum est (IV. dist. 117. quæst. 1. art. 2. & III. P. quæst. xxix. art. 2.)

Præterea. Hoc idem probant exempla, & auctoritates, quæ ponuntur in littera (IV. dist. xxx.)

Respondendo dicendum, quod causa finalis matrimonii potest accipi dupliciter, scilicet per se, & per accedens. Per se quidem causa matrimonii est, ad quam matrimonium est de se ordinatum: & hæc semper bona est, scilicet procreatio prolis, & vitatio fornicationis. Sed per accedens causa finalis ipsius est hoc quod contrahentes intendunt ex matrimonio. Et